

Tomasz Merta Kustoszem Pamięci Narodowej

Tomasz Merta (pośmiertnie), Tadeusz Kukiz i Zdzisław Rachtan oraz Biblioteka Polska w Paryżu i Stowarzyszenie Upamiętnienia Polaków Pomordowanych na Wołyniu zostali tegorocznymi laureatami nagrody Kustosz Pamięci Narodowej

Tomasz Merta (pośmiertnie), Tadeusz Kukiz i Zdzisław Rachtan oraz Biblioteka Polska w Paryżu i Stowarzyszenie Upamiętnienia Polaków Pomordowanych na Wołyniu zostali tegorocznymi laureatami nagrody Kustosz Pamięci Narodowej. Nagrody wręczył w środę w Zamku Królewskim w Warszawie prezes IPN Łukasz Kamiński.

„W dzisiejszym dniu w sposób szczególny widzimy sens i znacznie pojęcia pamięć narodowa. Ten dzień pokazuje, że pamięć ta jest naszą wspólną troską i nikt nie jest zwolniony od dbania o nią” - powiedział Kamiński.

Prof. Tomasz Nałęcz odczytał list od prezydenta, który napisał m.in. „Historia to niezbędna część naszego fundamentu. Na tym fundamencie osadzona jest nasza obywatelska i narodowa wspólnota”.

Nagrodę Kustosz Pamięci Narodowej, przyznaną pośmiertnie Tomaszowi Mercie, odebrała Magdalena Merta. „Mój mąż uważał pamięć narodową za najważniejszy czynnik kształtujący naszą tożsamość. Dbał o nią nie tylko jako urzędnik, ale także jako publicysta, nauczyciel akademicki, ojciec, który wychowuje dzieci na świadomych swojej narodowości prawych Polaków” - powiedziała Magdalena Merta.

Tomasz Merta historyk myśli politycznej, był w latach 2005-2010 podsekretarzem stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego i generalnym konserwatorem zabytków. Był współinicjatorem projektu „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką” oraz programu „Patriotyzm Jutra”. Angażował się w powstanie Europejskiego Centrum Solidarności, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Historii Polski. Zginął w katastrofie prezydenckiego samolotu w Smoleńsku 10 kwietnia 2010 roku.

Tadeusz Kukiz jest popularyzatorem historii i kultury Kresów Wschodnich. Urodził się w województwie tarnopolskim. W 1940 r. został zesłany wraz z matką i siostrą do Kazachstanu (ojciec został zamordowany przez NKWD). Do Polski wrócił w 1946 roku. Jest autorem sześciu książek cyklu „Madonny Kresowe”, opisujących historię obrazów Matki Boskiej, które znalazły się po II wojnie

światowej w Polsce, zabrane przez opuszczających swe miejscowości Polaków. Napisał także książkę o stronach rodzinnych „Ziemia radziechowska i ludzie stamtąd”.

Zdzisław Rachtan był żołnierzem Narodowej Organizacji Wojskowej i Armii Krajowej. Odbierając nagrodę Zdzisław Rachtan nawiązał do opieki nad miejscami związanymi z walką Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”. „Zajmujemy się kilkudziesięcioma miejscami naznaczonymi nie tylko przez klęski, ale i zwycięstwa” - podkreślił. Jest jednym z inicjatorów ufundowania kapliczki Matki Boskiej Bolesnej - pomnika AK na Wykusie w Górach Świętokrzyskich, gdzie mieściła się baza oddziału „Ponurego” oraz organizatorem corocznych czerwcowych spotkań na Wykusie, gromadzących kombatanatów a w latach 70. i 80 XX w. także ludzi opozycji demokratycznej. Przyczynił się do sprowadzenia w 1987 roku z ZSRS do Polski prochów mjr Jana Piwnika, poległego w 1944 r. i pochowania ich w klasztorze w Wąchocku. Jest współtwórcą archiwum środowiska kombatanckiego „Ponury” - „Nurt”.

Nagrodę dla Stowarzyszenia Upamiętniania Polaków Pomordowanych na Wołyniu odebrała przewodnicząca stowarzyszenia Janina Kalinowska. Zwróciła się z apelem do IPN o jak najszybsze zakończenie śledztw w sprawach zbrodni popełnianych przez ukraińskich nacjonalistów na Wołyniu w 1943 roku.

Stowarzyszenie zostało założone przez sieroty wołyńskie - tych, którzy stracili swych ojców i matki, zamordowanych przez Ukraińską Powstańczą Armię. Stowarzyszenie stworzyło w Zamojskiej Rotundzie kryptę – miejsce pamięci, w której znalazły się tablice z nazwiskami

kilku spośród kilkudziesięciu tysięcy Polaków zamordowanych na Wołyniu. W latach 90. XX w. w 31 miejscach zbrodni stowarzyszenie postawiło krzyże. „Jeździmy w te miejsca kilka razy w roku, składamy biało-czerwone wieńce, zapalamy znicze, odmawiamy +Wieczne odpoczywanie+” - powiedziała Janina Kalinowska. Stowarzyszenie zajmuje się też organizacją wydarzeń upamiętniających ofiary zbrodni na Wołyniu.

Dyrektor Bibliotek Polskiej w Paryżu Kazimierz Piotr Zaleski, odbierając nagrodę Kustosz Pamięci Narodowej przyznaną tej instytucji, powiedział, że jest to najważniejsza placówka kultury polskiej za granicą. Corocznie organizuje ona 50 imprez kulturalnych i naukowych. Wyraził nadzieję, że nagroda przyczyni się do większego zainteresowania kraju Biblioteką Polską.

Biblioteka Polska w Paryżu została założona w 1838 roku przez emigrantów z księciem Adamem Jerzym Czartoryskim na czele i jest najstarszą instytucją polską poza granicami kraju. Związani z nią byli m.in. Adam Mickiewicz i Julian Ursyn Niemcewicz. Biblioteka oprócz księgozbioru posiada akta polskich instytucji emigracyjnych, spuściznę wybitnych Polaków mieszkających we Francji, pamiętniki i dzienniki z lat II wojny w kraju i na emigracji oraz z czasów PRL.

Nagroda „Kustosz Pamięci Narodowej” przyznawana jest przez IPN od 2002 roku osobom, polskim oraz zagranicznym instytucjom, organizacjom społecznym za szczególnie aktywny udział w upamiętnianiu historii Polski i Polaków w latach 1939–1989, a także za działalność publiczną, zbieżną z ustawowymi celami Instytutu Pamięci Narodowej. (PAP)

tst/ ls/

Tomasz Merta urodził się 7 listopada 1965 r. w Legnicy, zginął 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie samolotu prezydenckiego koło Smoleńska.

Polonista, historyk idei, wysoki urzędnik państwowy. Szkołę średnią kończył w Kielcach (jako absolwent IV Liceum Ogólnokształcącego im. Hanki Sawickiej). Ukończył studia w zakresie filologii polskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, studia podyplomowe Szkoły Nauk Społecznych przy Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk oraz doktoranckie na Wydziale Stosowanych Nauk Społecznych UW.

W latach 1996-1998 pracował jako asystent w Instytucie Stosowanych Nauk Społecznych UW. Od 1996 do 1999 wchodził w skład zespołu redakcyjnego pisma „Res Publica Nowa”. W latach 1996-2000 był polskim korespondentem „East European Constitutional Review”, następnie do 2002 był redaktorem naczelnym „Kwartalnika Konserwatywnego”.

W latach 2000-2001 pełnił funkcję doradcy ministra kultury i dziedzictwa narodowego Kazimierza Michała Ujazdowskiego. Od 2001 do 2002 był dyrektorem Instytutu Dziedzictwa Narodowego.

4 listopada 2005 został powołany na stanowiska podsekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, gdzie był najbliższym współpracownikiem ministra Kazimierza M. Ujazdowskiego. Po powołaniu nowego rządu 16 listopada 2007 pozostał na tych stanowiskach i stał się bliskim współpracownikiem ministra Bogdana Zdrojewskiego.

W latach studiów związany z opozycją niepodległościową, potem z środowiskiem Res Publici Nowej.

W latach 90. był w gronie Warszawskiego Klubu Krytyki Politycznej, wreszcie od 2000 r. był związany z kręgiem konserwatywnych intelektualistów i polityków skupionych wokół Kazimierza M. Ujazdowskiego.

Współautor i współredaktor książek publicystycznych „W obronie zdrowego rozsądku” (2000) oraz „Pamięć i odpowiedzialność” (2005). Publikował także m.in. w „Znaku”, „Życiu”, „Rzeczpospolitej”, „Gazecie Wyborczej”, „Przeglądzie Politycznym”, „Więzi”, „Newsweeku” i „Ozonie”.

Konsultant merytoryczny w Centrum Edukacji Obywatelskiej, współautor programów nauczania i podręczników do wiedzy o społeczeństwie, historii i przedsiębiorczości oraz metodycznych poradników dla nauczycieli.

Źródło: PAP/Dzieje.pl